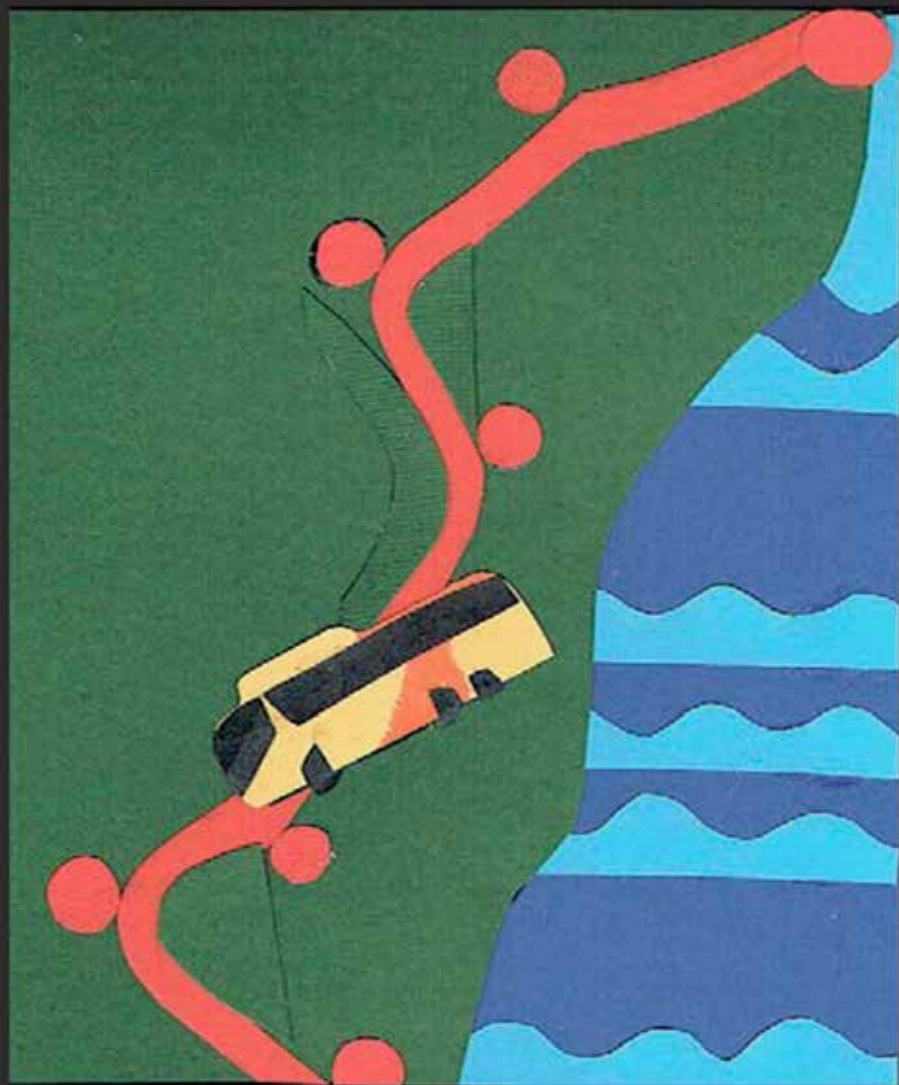

Finn Bergstrand

Buss 121 från Kalmar
och andra berättelser

Av Finn Bergstrand har tidigare utkommit:

Daco 1931-1937. En svensk tjänstemannarörelse växer fram (2003)

Uträkningen (2015)

Vid vägs ände (2018)

Under signaturen Måns Ripa
har Finn Bergstrand tidigare gett ut:

Skarvar (2008)

Till förväxling lik (2008)

Varggropen (2009)

Avsked på grått papper (2011)

Hur jag mig i världen vände (2011)

Sagor från Söderåkra (2012)

Silverbäcken (2012)

Torsåskuppen (2013)

Dimbankar (2015)

Bedrägligt sken (2016)

Hugget i sten (2017)

Skrämskott (2018)

Sånt händer inte i Torsås (2019)

ISBN: 978-91-88263-72-8

© Finn Bergstrand

Lund 2018

Bild omslagets framsida:

Gunilla Lervik

Tryckt hos Exakta, Malmö

Utgiven av **Ultima Esperanza Books, Stockholm 2020**

www.ultimaesperanzabooks.se

Innehåll

Förord	7
Buss 121 från Kalmar	9
Vägen till Ammarnäs	14
Respekt	29
Lyckligt slut	32
Fädernas missgärningar	49
Farbror Karl	63
Pojken med svavelstickorna	69
Lojaliteter	74
Vägen ut	85
Den skimrande stenen	92
Revansch	109
Huset på Väster	116
Skräppost	133
Barnens julrysare	138
Väntan	148
Biktfadern	152
Far är rar	156
Saknad	161
Omvald	168
En flygfärd	172
Garpens fyr	177
Ensam dam söker sällskap	182
Tragedi	191
De två systrarna	197
Det förlorade paradiset	202
Det gamla huset	206

Buss 121 från Kalmar

Det var fortfarande tio minuter kvar till avgångstiden och han ville utnyttja åtminstone några av de minuterna till vila, trots vädjande rop från passagerare som stod därute i novembermörkret och väntade på att bli insläppta. Regler var regler och måste följas.

En ny regnskur kom in över stationsområdet och smattrade mot vindrutan. Det goda hjärtat segrade över bekvämligheten och regelföljsamheten, så han öppnade dörrarna. Ett tjog människor i olika åldrar vällde in. Några av de äldre kände han igen när de snabbt skyndade förbi honom in i bussen, men de flesta var främlingar. Somliga var glada och upprymda efter en gedigen kväll i någon av Larmtorget's festlokaler, andra ensamma och tysta.

Sist kom en grupp skolungdomar springande och trängde sig ner på de främre bänkraderna. En del äldre flyttade sig godvilligt längre bakåt i bussen för att bli ensamma och kunna få sig en blund. De hade alla i tid lyckats ta sig ner till stationen och den väntande bussen, men regnet hade hunnit fatt dem. Kanske tänkte någon med medlidande på efterslänrare som inte hunnit fram i tid. De skulle få försöka hitta tak över huvudet under de sju timmarna fram till den första morgonavgången.

För bussförare Reinhold Karlsson var arbetsdagen ännu inte över. Ytterligare en timme vid ratten innan han fick koppla av ett par dygn hemma i Bergkvara. Han noterade att passagerarna

den här gången var någorlunda städade och att den resa som förestod inte borde vålla några ordningsproblem. Det var väl regnets förtjänst.

I snart tjugo år hade han varit anställd av bussbolaget, klagade ibland inför sin fru över arbetsuppgifterna och de långa kvällspassen, men egentligen var han ganska nöjd med sitt jobb. Det var ansvarsfullt, innebar en viss auktoritet och makt över passagerarna och dessutom var det varmt och skönt i den bekväma förarstolen. Och i skydd för vädrets makter. Inför passagerarna hade han normalt inga problem att hävda sin auktoritet, bortsett från helgkvällarna när många var bråkiga när de trängde sig in för att nå de bästa platserna.

Klockan hade blivit tolv. Ingen syntes komma springande så han tryckte på dörrstängningsknappen. Det var sista turen söderut med linje 121 från Kalmar denna fredagskväll. Långsamt rullade bussen ut på Stationsgatan och sedan Södra Vägen. Gatorna var folktomma, men Reinhold Karlsson var en erfaren förare som inte lät sig luras av ytliga synintryck. Risken för det oväntade fick aldrig underskattas.

Han sneglade på de stora husen som bussen sakta körde förbi. Efter tusentals turer kände han deras fasader mycket väl. Fönstren var så här dags mörka, men vad fanns därinnanför?

Vattentornet var förstås mörkt, men uppe i centralfängelset lyste enstaka ljus i alla våningarna. Vad hade de för sig där? Hade plitarna satt igång med en nattlig inspektion för att avslöja rymningsförsök?

Han skämdes en smula för sina barnsliga tankar. Under skolärens utflykter till Kalmar hade fängelset varit minst lika imponerande som slottet och dessutom skräckinjagande. Han hade brukat stanna till på gatan för att kanske få syn på någon bov som vinkade från ett fönster, men förgäves.

Bussen fortsatte färden ut ur stan mot E22:an och där kunde Karlsson öka farten. Regnet tilltog och smattrade hårt mot framrutorna. Inne i bussen hade det blivit tyst och lugnt.

Han antog att många höll på att somna. Själv suckade han längtansfullt efter den egna sängen och ökade hastigheten på vindrutetorkarna. Deras gnisslande ljud gick över i ett obehagligt visslande ljud som han hatade, och som bussföretagets verkstad trots flera försök inte lyckats få bukt med. Men ingen av passagerarna klagade. Färden fortsatte genom de till synes öde samhällena Ljungbyholm och Vassmolösa. Det gamla tingshuset och den tillhörande fångkistan med kvarsittande galler för fönstren gled förbi i mörkret.

Kvällspassen var nästan alla lika bedövande tråkiga, inga påstigningar den första milen efter Kalmar och det brukade dröja till Hagby innan någon signalerade för avstigning. För att hålla sig vaken slog han vad med sig själv. Skulle det dröja till Söderåkra skola nästa gång? Det stämde, en okänd man klev på. Nöjd och glad kunde Reinhold Karlsson fortsätta till Torsås och sedan Bergkvara där resten av passagerarna steg av. Somliga av ungdomarna stannade kvar under regnskyddet för att ta sig en rök och skämtsamt knuffa varandra. Reinhold Karlsson kände igen beteendet från sin egen ungdom. Man ville gärna i det längsta förlänga fredagskvällarnas samvaro.

Nu återstod bara att köra bussen till sin uppställningsplats för natten och göra den klar för den första morgonturen tillbaka till Kalmar.

Han tände innerbelysningen och gick bakåt i vagnen för att kontrollera att ingenting var kvarglömt. Det var inte ofta som han hittade något. Så här års kunde det vara en vante eller en halsduk. Ibland en mobil av enklare slag. Han trevade med handen mellan sätena.

I näst sista bänkraden på högersidan skymtade i halvmörkret något som låg på golvet under fönstret. Det såg ut som ett stort bylte kläder. Han grep tag i det men kände den oväntade tyngden och släppte därför greppet, lutade sig längre ner för att bättre se vad det var.

I halvmörkret stirrade ett ansikte upp mot honom, vitt och

skrämmande och med vidöppna ögon. Tungan hängde slapp utanför munnen.

Karlsson tog automatiskt ett steg bakåt och det dröjde en sekund innan han förstod att det var en död människa som låg där, inte bara ett fyllo som han ett ögonblick hoppades på. Pulsen rusade iväg men han samlade sig snabbt och tittade närmare på liket. En ung kvinna. En snara av plast låg runt halsen så det var ingen tvekan om dödsorsaken. Han förstod vad som genast måste göras och efter flera signaler svarade Torsåspolisens chef, kommissarie Karl Olsson.

”Rör henne inte. Vi är framme om en kvart.”

Karlsson väntade oroligt utanför bussen. Ungdomarna hade fått syn på honom och förstod att något hade hänt. De närmade sig, men stannade upp inför Karlssons avvärande gester med armen.

Poliserna anlände efter den utlovade kvarten. I sitt sällskap hade Olsson ortens distriktsläkare samt ett par kriminaltekniker från Kalmar. De gick snabbt in i bussen och läkaren gjorde en första undersökning av byltet på golvet. Till sin överraskning fann han att det fortfarande var liv i kroppen och satte därför genast igång med upplivningsförsök. Efter en stund öppnade den tidigare så döda kvinnan ögonen och frågade var hon befann sig och vad som pågick. Hon fick svar av en förbluffad poliskommissarie och reste sig därefter och bad att få komma ut i friska luften, vilket beviljades efter en snabb undersökning av blodtryck och puls.

Vid det följande förhöret kunde kvinnan inte ge någon detaljerad skildring av vad som inträffat eller vem som var den skyldige till strypförsöket. Hon hade suttit och slumrat och plötsligt hade hon känt hur en lina trätts runt hennes hals och dragits åt. Sedan hade allt blivit mörkt. Allt hade gått så fort. Nu ville hon komma hem och få sova.

Några av de nyfikna pojkarna kom fram och berättade att de kände henne och att de kunde köra henne hem. Det fick

de göra, men först sedan Olsson noga antecknat hennes namn och adress. Nu skulle jakten på förövaren börja och till en början måste en säkerhetsvakt avdelas för att skydda henne.

Det gick några dagar med förhör av flickan och kartläggning av de övriga busspassagerarna. Utan resultat.

Då anlände ett brev till polisen.

Vi är elever på den nyöppnade konstnärslinjen vid Linné-universitetet här i Kalmar. Som ett examensarbete utförde vi i fredags kväll en installation där vår kamrat Märta fick spela huvudrollen som mordoffr och jag, Martin Karlqvist, var den som strypte henne. Våra kamrater i klassen följde med i bussen som vittnen och för att dokumentera med sina mobiler. Det blev en bra film och vi tycker att vi lyckades riktigt bra. Vår lärare har gett oss högsta betyg. Bara så ni ska veta att ert eget arbete inte har varit förgäves. Skulle ni finna anledning att lagföra oss så är vi beredda att ta vårt straff. Det skulle bli en fin avslutning på vår installation.

Vägen till Ammarnäs

Det var under en lång och besvärlig vandring i den lappländska fjällvärlden som hennes beslut växte fram. Det gick inte att fortsätta som hittills. Livet var vidrigt. Mannen, kontorsarbetet, villan i den trista förorten. Allting var vidrigt. Allting!

Semestern hade inte inneburit någon förändring. När de väl kom fram hade turistbroschyrens landskap i sprakande höstfärger visat sig effektivt dolt av dimma och strilande regn. För tredje dagen i följd drabbades de dessutom av kalla vindar från norr som sänkte temperaturen ner mot noll.

Hon hade velat vända om, komma tillbaka till civilisationen och värmen, men han hade inte velat lyssna. Fortsatte bara framåt. Då och då stötte de på svettiga friluftsfånar som med spänstiga steg och höga tillrop mötte dem på den slitna och nersmutsade Kungsleden. De utstrålade en påfrestande glättighet och stannade gärna till och ville inleda samtal. Hon avskydde den typen människor och gjorde det klart också för sin man.

”Svara vänligt, men gå vidare! Dom är inte folk av vårt slag.”

Det var därför han hade valt att inte längre följa den banade stigen utan i stället fört henne allt längre bort i vildmarken, med ständiga hinder i vägen som följd. Eller ville han kanske testa henne? Typiskt för honom.

Den isande vinden gjorde inte saken bättre och hennes humör låg stabilt på nollpunkten. Hon var inte tränad för den här sortens strapatser och det hade hon sagt till honom, gång på gång. Men han hade fortsatt med försöken att muntra

upp henne, drivit på henne och lovat att de snart skulle nå målet och komma in i stugvärmen. Käckt hade han pekat framåt med hela handen.

”Håll ut en stund till! Det är inte långt kvar. Där! Där borta, inte så långt bakom nästa fjäll, där ligger säkert stugan.”

Men han måste ha tagit miste och förlorat orienteringen. Påstod att det var kompassens missvisning som var ovanligt stor så här långt norrut. Eller ljög han kanske? Hon hade fortsatt att snubbla på stenarna och haft allt svårare att följa med i hans takt. Då och då hade han vänt sig om för att kontrollera att hon fortfarande var inom synhåll men sedan fortsatt framåt, ensam.

Hon tittade bort mot honom och kände ett illamående över hans uppsyn och kroppsspråk. Han ville förstås visa upp sin fysiska styrka och sin kondition och hade inte en tanke på att ta hänsyn till henne, att anpassa sig till henne, att hjälpa henne. Och klädseln! De där löjliga rutiga golfbyxorna som han skaffat sig för att efterlikna en engelsk godsägare som de träffat en gång för länge sedan. För att inte tala om kepsen!

Regnet tilltog och på avstånd skymtade hon honom i diset när han valde att lämna mittdelen av högplatån och i stället tog en genväg mot ett brant stup som skymtade längre bort. Med höga ilskna rop försökte han skynda på henne och få henne att välja samma väg som han själv. Trodde väl att han var ute på manöver med sina rekryter och skulle mana på dem för att snabbt nå fram till fiendens linjer! Gud så löjligt!

”Man måste tänja gränserna för den fysiska och psykiska uthålligheten”, brukade han säga på sitt patenthurtiga sätt. Det var säkert så han skrek på kaserngården när de stackars värnpliktiga inte orkade längre. Och det språket tillät han sig använda också mot henne, hans hustru!

Medan hon flämtande försökte hålla upp takten med mannen där framme reflekterade hon över deras liv, ensamheten, bristen på gemenskap. De hade ändå varit ganska lyckliga de första åren, ofta rest utomlands, umgåtts med en uppsjö av

vänner och bekanta. Mest det senare, och med hjälp av hennes ärvda pengar. Långsamt hade stämningen förändrats.

Efter några år stannade han upp i sin officerskarriär och tvangs se yngre kamrater passera honom, in i den eftertraktade utbildningen på Karlberg i Stockholm. Dit fick inte han komma. Den dörren förblev stängd, och det var hans livs tragik. Hon kunde tycka synd om honom för detta men tänkte samtidigt att han inte hörde hemma i den positionen, i den miljön. Det var den rätta sociala förankringen som han saknade, och det gällde också i familjelivet.

”Han är inte en av oss”, hade någon i slakten sagt.

Själv hade hon redan tidigt insett att problemen i deras äktenskap hade en klassbakgrund. Klyftan mellan över- och underklass gick inte att överbrygga ens i nutidens sossesamhälle. Borde inte heller. Folk är olika och bör så förbli. Han ansåg sig naturligtvis orättvist behandlad i den militära karriären, men det hade hon inte kunnat hålla med om.

”Samhället har månghundraåriga regler som den enskilde inte kan sätta sig över!”

Då hade han blivit arg på henne men försökte sedan säga att det väl gjorde detsamma om han blev sergeant eller överste, hans kvaliteter som människa var ju desamma. Och det kunde han på sätt och vis ha rätt i. Men samhället var nu en gång för alla uppbyggt på regler och konventioner som utformats under seklernas gång. Sådana kunde man inte utan vidare bryta emot.

Och så var det generna. Genom sin enkla bakgrund hade han inte skapats av det virke som krävdes för höga, ansvarsfulla befattningar i samhället, så som det av tradition hade varit i hennes egen släkt. Så var det! Och misslyckades man någon gång i samhällets karriärstege så borde man åtminstone visa sina kvaliteter på annat vis, så som man förväntade sig i hennes kretsar. Det hade han inte heller kunnat göra, trots att hon ofta gett honom råd i den riktningen. Han borde till exempel läsa god litteratur, intressera sig för konst och musik.

Kort sagt skaffa sig bildning – och göra bruk av den. På så vis skulle han väcka respekt också i hennes omgivning.

Att idka välgörenhet mot de fattiga och svaga i samhället kunde också höras till bilden, även om det inte rörde sig om stora insatser. Alltid visa vänlighet mot dem som vistades på samhällets baksida och visa förståelse för deras situation. Men det gällde då att behålla distansen, att aldrig falla offer för billiga folkhemsfasoner! Knebare och krämare skulle man hålla på avstånd. ”Noblesse oblige” var det valspråk som hon alltid följde, men som han inte riktigt förstod sig på.

”Hallå, skynda på nu! Du orkar mycket mera än du tror!”

Trots hans manande rop stannade hon upp. Vägrade helt enkelt att lyda order och satte sig i stället uttröttad ner på en sten. Den tidigare ilskan rann långsamt av henne. Vad hade det för betydelse om hon hängde med eller blev efter? Ingen alls. Ingenting betydde längre något för henne. Hon orkade inte med någonting, förmådde inte ens tänka.

Han hade slutat ropa och hon tittade slött ner på marken, men registrerade ändå det ögonen såg. Tunna grässtrån mellan grus och stenar. Längre bort lite gråvit mossa. Eller kallades det lav? Sådant som renarna äter. Och där några myror som sprungit vilse. Här och där små svarta runda klumpar i en liten hög som hon efter en stund likgiltigt puffade till med foten. Kanske en kanins spillning. Eller var det från lämlar? Hade det inte stått i tidningen att det skulle vara lämmelår i år?

Långsamt kom tankeverksamheten åter i gång. Hur såg lämlarna ut? Förmodligen som råttor med spetsiga tänder och lång svans. Miljontals. En hel armé av råttor som rusade fram över fjällvidderna, pådrivna av någon märklig instinkt. Eller var det helt enkelt bara jakten efter föda?

Hon ryste till vid tanken på att komma i vägen för alla dessa små odjur. Hur de svepte ner från fjället, galna av hunger och okänsliga för risken att själva bli dödade. Lika obekymrade om sin egen säkerhet som bina i en uppretad bisvärm när de

gick till attack. Svaga, ensamma människor skulle kunna bli angripna också av de här odjuren, bitna, uppslitna, uppätta!

Hon hetsade upp sig och mindes plötsligt den skräck hon känt när hon som barn läste Selma Lagerlöfs bok om Nils Holgersson. Tisslandet och tasslandet från de äckliga råttorna i den beckmörka källaren på Glimmingehus och hur de med otäcka små pip hade gått till angrepp.

Paniken grep tag i henne och hon kravlade sig upp på fötter. Men en hastig blick ut över fjället fick henne att skämmas över sina barnsliga tankar. Inte ett spår av några råttor eller lämlar! Nu måste hon skärpa sig och inte bete sig som en hysterisk barnunge.

Vart hade han tagit vägen?

Regnet hade upphört och hon tittade sig omkring utan att kunna se honom.

Förfärad rusade hon fram mot stupet. Hade han snubblat, klivit fel och låg krossad djupt nere i dalen? Försiktigt lutade hon sig ut över kanten och kikade ner. Minst hundra meters fall utför den nästan lodräta bergväggen. Det skulle han aldrig ha kunnat klara. Med blicken sökte hon förgäves bland stenblocken. Var låg kroppen?

Sekunderna gick och drogs ut till minuter medan hon lät blicken irra fram och tillbaka över de stora stenarna och en liten bäckfåra som skymtade långt där nere. Det var vindstilla. Ingenting störde tystnaden i det öde höstliga landskapet. Ovanför henne skymtade en stor fågel i diset. Den gled ljudlöst, svävade i stora cirklar medan den spanade ner mot marken. Var det en örn? Vad väntade den på? Det var som om naturen höll andan inför den oundvikliga upptäckten att hennes man var död, kanske spetsad mot stenarna där nere i dalen och snart ett byte för hungriga rovdjur.

Det gick en lång stund och hon stirrade oavlåtligt ner i bråddjupet. Tankarna flög genom huvudet, men till sin förvåning började hon känna lättnad, inte sorg. Tröttheten försvann, kraf-

terna kom tillbaka och en glad förväntan steg upp inom henne, men som hon skamset försökte tränga undan. Hon insåg att hon på något vis måste slå larm, få hjälp att hitta rätt på kroppen. Men samtidigt växte en beslutsamhet att göra något av det liv som för hennes egen del nu skulle ta sin början. Ensam och utan vare sig man eller barn, men fri! Fri att själv bestämma över sin tillvaro. Äntligen!

Hon fick en chock när ett par händer grep om hennes axlar och hastigt drog henne bakåt, in mot fjällplatåns säkerhet. Förskräckt tittade hon upp och såg det välbekanta, väderbitna ansiktet inramat av den mörka himlen.

”Vad i helvete tar det åt dig? Varför ligger du så här?”

Lättnad, men blandad med besvikelse, vällde upp inom henne. Han levde. Ingenting hade förändrats, ingenting alls. Allt skulle förbli vid det gamla.

”Jag trodde du hade ramlat ner, men så var det tydligen inte”, sade hon i lätt ton och borstade av sig på kläderna.

Tysta hade de fortsatt sin vandring, men den här gången höll han jämna steg med henne. De övernattade i en tom fjällstuga där han snabbt och effektivt gjorde upp eld i spisen, värmdde en soppa och bredde några smörgåsar åt henne.

Alltid något, tänkte hon.

De gick och lade sig, låg stilla i mörkret.

Men innan de hunnit somna hördes det hasande ljudet av någon som rörde sig tätt intill huset. Dörren var låst. Kanske var det en vandrare som behövde komma in. Hon viskade att de borde vara tysta, inte ta risken av att få in någon främmande och orevlig person i stugan. Det var inte så kallt där ute så den främmande kunde gott fortsätta och söka natthärbärge i någon annan stuga. Det fanns säkert flera sådana längre fram.

Men ljuden fortsatte. Nu lät det inte som om de kom från någon människa, snarare från ett djur, och därför spanade de ut genom fönstren utan att i septembernatten kunna upptäcka något.

”Så här kan vi inte fortsätta”, viskade han. ”Jag ska ta reda på vad det är, annars får vi inte en blund i ögonen, i varje fall inte du.”

Försiktigt låste han upp och kikade ut, tog några steg men rusade sedan tillbaka in i stugan och drog snabbt igen dörren efter sig.

”Det är en björn, en stor bamsel!”

De sprang båda fram till ett av fönstren och skymtade nu konturerna av det fruktade djuret som försvann bort och in i dunklet.

”Han blev nog lika rädd som jag. Hade väl tänkt sig att hitta några matrester.”

De kröp ner i sina sovsäckar men innan hon somnade mindes hon skamset sina tankar om mannen tidigare på dagen. Kanske hade hon varit orättvis. Han hade många fel, stora fel, men det fanns också positiva egenskaper. Om det hade gällt livet, om björnen hade anfallit – då skulle han säkert ha kunnat försvara både sig och henne. Förvirrade tankar om förfädernas insatser på olika slagfält gled genom hennes huvud.

Han låg vaken och lyssnade på hennes andning. Den var lugn och jämn, avslöjade inte de strapatser hon råkat ut för under vandringen. Inte heller något om den vända hon måste ha känt när hon trodde att han störtat utför den där branten, omkommit eller låg svårt lemlästad och utom räckhåll.

Fantastisk kvinna. Vilken självkontroll! Inte heller björnen hade fått henne ur balans. Det här var något som hon fått i sig från sina knapadliga förfäder! Att aldrig avslöja sina känslor! Att bara kyligt och med distans betrakta omgivningen. Men känslorna måste finnas där någonstans långt inne, fastän hon aldrig visade dem!

Hon brukade tiga och diskret vända sig bort när någon visade överdriven ilska och kläckte en grov svordom. Det var allt. Också uttryck för glädje måste passera hennes känslfilter. Allt skulle vara så måttfullt, så välavvägt. Inga utbrott.

Inte skrika, inte skratta för högt. Och inte låtsas om ifall någon sagt eller gjort något dumt. Alltid hålla masken.

”Nu ska vi spela teater”, brukade hennes mamma säga inför något ovälkommet besök i hemmet.

Även pappan höll sig till de där reglerna men i den trängre familjekretsen uttryckte han det mera fränt och direkt.

”Man ska lära sig att hålla käft.”

Det var i hennes familj ett grovt språkbruk, men det fick passera eftersom en av anfäderna vid något berömt tillfälle yttrat just de orden.

Han vred sig av olust när han tänkte på svärföräldrarna. Att hålla käft hade han förstås själv fått lära sig i det militära, i varje fall i riktning uppåt, så att säga. Men han hade kompen-serat sig på kaserngården och ute i fält med sina mannar. De förstod hans språk och tog inte illa vid sig.

Samhället var för mesigt nu för tiden. Det togs för mycket hänsyn till folks känslor och det gullades orimligt mycket när någon råkat illa ut. Överallt virrade folk omkring som kände sig kränkta och ville bli tröstade.

Det kunde han förstås inte anklaga svärföräldrarna för. På det sättet var det stil på dem. De höll masken. Men det var en fasad som de byggt upp för att dölja hur den adliga ättens sociala status gradvis hade sjunkit sedan storhetstiden på 1600-talet.

Han kunde inte släppa tanken på detta. Hur odugliga, ja rent ut sagt degenererade hade de inte blivit i hustruns släkt! Se bara på pappan som gick omkring i fyrummaren, den som han betraktade som sin ”paradvåning”. Kallades väl så eftersom han hade ett par stora oljemålningar av förfäder hängande i säll-skapsrummet! Förmodligen bara kopior. Dessutom skrämdes han av nuet, inte minst av socialdemokraternas valframgångar och varnade då för rödgardister och patrisk.

Efter pensioneringen hade han fullständigt förlorat oriente-ringen i tillvaron. Tänkte bara på fornstora dar. Vad hade han att vara högfärdig över? En gammal anfader som red omkring

på slagfälten nere i Tyskland och gjorde sig till för kungen, men aldrig hade varit i riktig strid. Inte heller de följande generationerna i släkten hade gjort några insatser som satt spår i historien. Bara ett par obetydliga majorer, och sedan gick det utför.

På 1800-talet en fabrikör som gick i konkurs, och efter det en misslyckad krögare följt av en bankassör – och så nu svärfar själv, den senaste misslyckade länken i släktkedjan. Visserligen hade han haft en hyfsad position i Askersund där han varit kommunalkamrer. Vad hjälpte det när han pensionerades och de flyttade till Uppsala? Inte ens ekonomin var det mycket bevänt med. Men den höga svansföringen, den hade både han och käringen behållit!

Han mindes så väl när han första gången ville få besöka föräldrarna, ”presenteras”, som det så vackert hette. Det hade dröjt åtskilliga månader innan det till sist blev möjligt.

”Jag vill inte att du ska komma hem till mina föräldrar förrän vi är på det klara med varandra”, hade hon försvarat sig när han velat träffa dem.

”Mamma avskyr när flickorna kommer dragande med sina pojkvänner innan det är dags för förlovnin. Det är först då som de ska visas upp!”

Och det låg kanske något i det. Hade han själv ”varit på det klara med” den där gången? Knappast. Inte på det sättet. Snarare var det väl adelsnamnet som han i första hand lockats av, dumt nog. Visserligen skulle han aldrig kunna lägga det till sitt eget namn, även om han i fantasin ofta lekt med den tanken. Men han hade nog räknat med att genom giftermålet komma in i stans så kallade ”fina” kretsar, trots att han var en katt bland hermelinerna. Det skulle kunna vara bra för hans officerskarriär, men tanken förblev en from förhoppning som snart grusades. Katten förblev katt och accepterades aldrig av hermelinerna. Det märkte han otaliga gånger, trots alla förbindliga leenden och vänligt tilltal.

Hon rörde sig i sängen och han försökte se henne i natt-

mörkret. Skulle hon vakna? Nej, nu låg hon åter stilla och han hörde den jämna andhämtningen.

Jovisst, han hade naturligtvis följt med henne på de stora familjemiddagarna, med uniformen på, men utan några dekorationer att kunna pryda upp sig med. Det var vid de tillfällena som allt fint porslin, silver och brutna servetter kom fram på bordet. Svartvit serveringshjälp och levande ljus i den stora takkronan som de alltid skröt med. Från Italien. En gåva från en rik hertig.

Besöken av de fisförmäna släktingarna från gårdarna nere i Skåne mindes han med avsmak. Det var särskilt dom det skulle imponeras på. Talen och skålar. Och vid kaffet och avecen de förbindliga samtalen med honom, om hans familjebakgrund, om hans syn på försvarspolitik, vad han ansåg om kungen och kyrkan. Han hade försökt besvara frågorna med de rätta åsikterna och synpunkterna, blivit ivrig och argumenterat. Men då hade ridån gått ner, leendena blivit ansträngda – och han hade plötsligt suttit där, ensam med sin kaffekopp i handen, medan det byttes till nytt samtalsämne som gick honom förbi och riktades mot någon annan.

”Pas trop de zèle, inte för mycket iver”, hade svärfadern efteråt bekymrat tillhållit honom.

Men svärmodern hade behandlat honom kyligt och dragit sig tillbaka till sitt sovrum. Migränen som slagit till igen. Förmodligen på grund av honom.

Förbannade käring, tänkte han. Vad hade hon att vara högfärdig över? Dotter till en modeaffär i Eskilstuna, som sett bättre dagar. Uppväxten hade hon tillbringat med att brodera och spela piano men hon hade aldrig fått lära sig något yrke. Hade inte ens tagit studenten utan bara gått i flickskola. Totalt onyttig i det moderna samhället, men ansåg sig ändå finare än andra. Och så de lånta fjädrarna från mannens släkt!

Sådan moder, sådan dotter? Han tittade bort mot den sovande hustrun. Nej, det gällde nog inte i hennes fall. Så illa var det

inte. Då hade han aldrig gift sig med henne. Hon var stolt över sin börd, men inte dryg. Och hon var lojal mot honom inför sina föräldrar, det hade han förstått. Fast ofta var det nog en svår balansgång. Hur lyckades hon? Någonstans inom henne måste ändå röra sig starka emotioner, det hade han märkt spår av, särskilt nu på senare tid. Vad visste han egentligen om henne? Hur stadigt låg locket på som hindrade henne från att agera överilat?

Nästa morgon sken solen och de vaknade av att en helikopter flög lågt över stugan, och rusade därför upp ur sängarna, ut på backen. Den stora spindeln stod stilla i luften men sänkte sig sedan ner och landade.

”Varför i helvete har ni inte rapporterat att ni stannat här? Vandrarnhemmet i Ammarnäs väntade på er hela kvällen i går och larmade oss till slut.”

Han försvarade sig lamt med att de inte lämnat något bestämt besked om tiden för sin ankomst. Vandrigen över fjällen måste få ta den tid det tog. Och förresten var det dålig tacksning för mobilen härute. Han var en van fjällvandrare och hade inga problem med att ta hand om sig själv och sin hustru. De var båda i fin form.

Föraren grymtade något ohörbart till svar och efter viss diskussion klättrade de tysta upp i helikoptern. Någon mera fjällvandring var det inte tal om och utan protester accepterade de att bli transporterade ner till Tärnaby där helikoptern hörde hemma. Humöret lättade och de kikade med ökande intresse ner på fjällandskapet. Helikopterskuggan for fram över terrängen där de för mindre än ett dygn sedan hade kämpat sig fram i höstrusket.

Var det inte just det där stupet som kunde ha blivit slutet på hans liv? Hon pekade och han lutade sig fram över henne för att kunna se bättre. Jo, det kunde det nog vara. Här uppe ifrån syntes tydligt att det fanns mycket vatten nere i älvsåran. Det glittrade och gnistrade i solljuset.

”Tror du vi kan få syn på den där björnen?”

”Nej, han håller sig nog undan efter chocken som han fick i natt.”

En flock med renar rörde sig långsamt utmed älvkanten och strax efteråt fick de syn på en älg som skrämdes upp av motorljudet. Först ställde den sig på bakbenen i hotande ställning och tittade upp mot helikoptern men sedan satte den med långa kliv iväg upp mot fjället.

”Han är som du”, sade hon.

”Hur då?”

”Jo han lägger sig inte ner och utnyttjar skyddsfärgen.

”Jag förstår inte vad du menar.”

Hon skrattade.

Det var första gången på länge, tänkte han.

”Den där älgen gör tvärtemot vad han borde göra när han upplever något farligt. Han stegrar sig och bölar och går på. Precis som du. I stället borde han inse sin svaghet och genast fly bort. Eller gömma sig bland buskarna och hoppas på att han inte ska bli sedd.”

”Det var väl ingen bra liknelse.”

”Jodå, du är så stolt och övertygad om din manliga kraft så du tror att alla ska ta intryck av dig och bli imponerade när du visar upp dig. Och sedan, när det visar sig att det inte blev som du trodde, då lommar du iväg, stukad och ledsen.”

Han satt tyst och funderade.

”Du har kanske rätt. Och själv skulle du alltså tillhöra dom som genast lägger sig ner bland buskarna och tror att de inte ska synas?”

”Ja varför inte? Med en sån man som du så vill det till att man skyddar sig mot upptäckt! Vad kan man annat göra? Släkten måste skyddas mot brushanar och uppkomlingar.”

Hon skrattade igen och han tittade tveksamt på henne.

”Det där var ett citat från någon av dina föräldrar, det kan jag ge mig fan på.”

”Jaså? Varför tror du det?”

”Det är inte lätt att förklara för den som inte begriper.”

De började båda skratta.

Helikoptern sänkte sig ner mot ett öppet fält inne i Tärnaby och de klev ur, skötte om formaliteterna för att få ersättning från försäkringsbolaget.

”Busstationen ligger en bit neråt gatan, bortanför kiosken där borta. Det är en avgång till Lycksele om en dryg timme. För det är väl dit ni i första hand ska ta er?” sade föraren.

”Jo, det är det väl.”

De vandrade långsamt mot kiosken, köpte en tidning och några bananer.

”Vi har en hel del mat kvar i packningen, eller hur”, sade hon.

”Jovisst har vi det.”

De satt tysta på en bänk och njöt av solvärmén.

”Ja, då är det väl dags att vi går och köper biljetter.”

”Ja, kanske det.”

Åter en stunds tystnad.

”Vill du verkligen det?”

”Vad då?”

”Jag menar, åka tillbaka ner till Stockholm. Vi har ju ingen som väntar på oss där, inte den närmaste veckan. Jag ska inte vara i tjänst ännu på ett tag. Solen lyser och väderprognosen spår högtryck flera dar framåt.”

Hon funderade och kände sig plötsligt upprymd, kände hur hon blev röd i ansiktet av upphetsning.

”Tänker du på samma sak som jag?”

”Jag tror det.”

De satte på sig sina ryggsäckar. Kungsleden drog tätt förbi samhället, det visste de redan. Det var knappt en vecka sedan de söderifrån kommit vandrande längs den väl upptrampade stigen, men det kändes som en evighet.

Utan svårighet hittade de fram till den rösade leden som

ringlade fram mot fjället. Den var nu betydligt mera frestande att ge sig in på. En sval frisk vind kom från söder och rörde runt bland björkarnas höstgula blad. Solen lyste från en klar himmel.

De mötte andra vandrare på stigen men valde att inte ta någon kontakt utan strävade vidare för sig själva i solskenet. Varför låta den sortens folk förstöra den förtrollade stämning som naturen erbjöd?

Denna underbara dag, tänkte hon. Det var som en berusning och med varje andetag kände hon hur en ny dos lustgas fyllde lungorna. Fjälltopparna reste sig gnistrande vita mot den blå himlen och stora rovfåglar kretsade runt de branta sluttningarna. De letade säkert efter lämlar och hon skrattade högt vid tanken. Hon kände hur de friska vindarna grep tag i henne och förde henne över stenar och andra hinder. Uppe på himlen jagade molntapparna varandra och hon såg tydligt hur det satt små änglar på dem, med lockigt hår och putande munnar. De tittade ner mot henne och skrattade. I vindbruset hörde hon hur de ropade ”Framåt, framåt!”

Hon hade inte på länge känt sig så inspirerad, så fri från bekymmer. Allt skulle få sin lösning, allt! Inga problem, bara fantastiska möjligheter som nu skulle förverkligas. Borta var den tidigare tröttheten och depressionen och hon hade ingen svårighet att följa med i hans takt, låg nästan steget före.

”Framåt, framåt”, upprepade hon för sig själv.

Det var några dagar senare, strax efter matrasten, som hon ropade till.

”Där borta är det nog som stupet ligger.”

”Vilket då”, undrade han.

”Det där som jag trodde att du ramlat ner i. Låt oss ta en titt hur det ser ut i solskenet!”

Solen sken och vinden fick hennes hår att flyga. Hon kände åter den svindlande berusningen och tog tag i hans

hand. Springande drog hon honom med sig nedför sluttningen. I sista sekunden stannade de upp framför bråddjupet.

”Det var nära”, sade han och ryggade tillbaka.

”Äsch, vad är du för en fegis”, skrattade hon och drog honom närmare kanten.

”Ser du inte hur vackert det är när solen gnistrar i vattnet därnere. Titta! Se hur laxarna hoppar! Underbart! Det känns som att jag själv skulle vilja vara en lax som dansar i forsen.”

”Du är tokig!”

”Inte alls. Jag är bara så glad, glad över att vara här, glad över livet, glad över allting! Förresten, jag vill inte vara en lax längre! Jag vill vara en hök eller varför inte en örn som svävar högt över jorden och som bestämmer över allting, över liv och död!”

Han kände inte igen henne. Hon var som förbytt, men han lät henne hållas.

Hon drog honom intill sig. Jord och stenar började lossna och hon skrattade och höll fast i honom.

”Jag är så lycklig! Inget ont kan hända oss en sån här dag. Vad bryr vi oss om alla knegare och krämare här i världen! Det är vi som betyder något! Det är vi som är de utvalda!”

Hennes glädjerop ekade ut över dalen.

Det kom ett starkt vinddrag uppe från fjället och han skrek till när några stenar rasade ner i djupet. En stor fågel flög spanande mot ett byte på slänten bakom dem. Den flög ljudlöst och medan han skrek högt såg hon hur änglarna uppe bland molnen virvlade runt och skrattade mot henne med sina stora röda munnar.

Respekt

V arför sitter jag här? Jag vet inte. Det är sommar, semestrarna har börjat och jag hade tänkt åka iväg som förr i världen. Ensam. Söderut. Till någon playa, träffa lite folk, brudar, ha ett litet äventyr eller två. Det ska man väl få unna sig efter en lång och trist vinter. Det var så jag tänkte när jag gick i mina funderingar i våras.

Frugan är inte så rolig längre, tänkte jag, och dessutom har hon svårt att gå, blir lätt andfådd. Astma, sa hon. Så hon skulle ändå inte uppskatta resan. Lagt på hullet hade hon också gjort, 100 kilo minst. Då är det inte så kul att vara tillsammans på semestern. Att nöta på varandra, det är destruktivt. Så står det i spalterna och då är det bättre att förströ sig på skilda håll. Det är bäst för båda parter och jag ville henne verkligen väl. Hemma i villan kunde hon dona med sina förbannade krukväxter och tjattra i telefon med sina väninnor så mycket hon önskade. Sânt ska vara bra för dom som är utbrända.

Jag är förresten en ganska flitig tidningsläsare, följer med i vad som händer, bildar mig en egen uppfattning, tar ställning. Ganska intellektuell, om jag får säga det själv. Och vad gäller det fysiska går inte heller det av för hackor. Jag ser bra ut, är i god form, gymnastiserar, krafttränar, och det uppskattar damerna. Det märks när man passerar dom på gatorna. Och det har man väl rätt att dra fördel av? Är man fortfarande bara så där 50 så har man för fan rätt att leva livet, förnya sig. Ge knegartillvaron ett nytt innehåll. Och en man har sina behov, det kan ingen förneka.

Som den där lilla snuttan på personalfesten i höstas. Inte var det något allvarligt med det! Men jäntan nöjde sig inte med den där kvällen utan ringde och tjatade. Vilde ha mer, och det fick hon ju. Berit förstod nog ganska snart vad det var frågan om. Det var inte första resan, så att säga. Men hon knep käft. Vad skulle hon annars göra? Det var ju jag som försörjde henne, höll henne med mat och kläder och tak över huvudet. Kunde hon mera begära? Icke sa Nicke.

Och tiden den gick och jag skötte mig och hon skötte sig. Det var i alla fall vad jag trodde.

En dag så hände det. Det var en eftermiddag sent i våras, mitt i veckan då jag hade tagit ledigt från jobbet. Kände mig lite dåven och visste att jag för en gångs skull kunde vara ensam i huset eftersom ungarna var i skolan och Berit på Vårdcentralen och pjoskade med sina svullna ben. Jag hade kanske supit till lite, men inte så mycket.

Och då slog blixten ner. Fan och hans moster! Det ringer på dörren och där står en delgivningsman, med skärmmössa och skinnhandskar, och han kräver att jag ska skriva på ett papper: "Begäran om hemskillnad och bodelning"!

Först begrep jag ingenting. Stod väl där bara och glodde. Sedan klarnade det. Att jag skulle frivilligt avstå från mitt hem, avstå från det liv som jag hade levat i så många år! Tvingas in i nåt litet kyffe för att klara underhållet till henne och barnen som skulle bo kvar i villan. I helvete heller!

Jag vägrade naturligtvis. Tänkte aldrig nånsin skriva på. Det skrek jag åt honom och slängde ner honom från trappen. Han slog sig nog inte så mycket, men bölade som en tjur och hotade med polis. Jag bad honom dra åt fanders och stängde sen dörren. Tälde inte höra honom.

Berit kom hem en halvtimme senare och då var jag inte nykter, det ska villigt erkännas. Rejält påstruken, det var jag. Men inte värre än att jag kunde stå upprätt och ge henne vad hon förtjänade. Att hon sedan föll så olyckligt att hon kolade,